

Book Review

บทวิพากษ์หนังสือ / Book Review

อัล- หุกุม อัล- มุตะอัลลิเกาะฮฺ บิ อัต- ตะริกะฮฺ

ผู้เขียน อิสมาแอ อาลี
 แหล่งที่มา มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา
 ผู้วิพากษ์ มะดารี โตะและ*
 มุฮัมมัดซาคี เจ๊ะหะ**

ผู้วิจัยไม่ได้กำหนดวัตถุประสงค์การศึกษาริวิจย ไม่ได้กำหนดประโยชน์ที่คาดหวังจะได้รับและไม่ได้กำหนดผลของการศึกษาริวิจย ไม่เหมือนงานวิจัยที่เคยพบเห็น อาจจะเป็นเพราะว่าระเบียบของมหาวิทยาลัยที่สังกัดอยู่นั้นไม่เหมือนกับระเบียบของมหาลัยอื่นๆ ในการทำวิทยานิพนธ์

วิธีการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้ข้อมูลจากเอกสารอย่างเดียวที่เป็นภาษาอาหรับจะเป็นหนังสือหรือตำราของอุละมาอรุ่นก่อนๆและจะเป็นหนังสือหรือตำราของอุละมาอูในยุคนี้ด้วยจากทัศนะของมัซฮับต่างๆอย่างครบถ้วน อย่างละเอียดและจะบางครั้งยังได้นำเสนอความคิดเห็นของตนเองด้วย มีการเน้นหนักความเห็นของอุละมาอูบางท่านตามหลักฐานที่ได้มา

ผู้วิจัยได้เริ่มอธิบายในวิทยานิพนธ์เล่มนี้โดยให้ความหมายของสิทธิ และอัต-ตะริกะฮฺ ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ความหมายของสิทธิจากความเห็นของบรรดาอุละมาอูต่างๆ และได้แบ่งสิทธิออกเป็น 2 ประการคือ สิทธิที่เกี่ยวกับพระองค์อัลลอฮฺ และสิทธิที่เกี่ยวกับบ่าวของพระองค์และยังได้กล่าวถึงสิ่งที่ครอบคลุมเกี่ยวกับอัต- ตะริกะฮฺเช่น ทรัพย์สิน ผลประโยชน์ หนี้สินต่างๆซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นข้อๆและอ้างความเห็นของบรรดาอุละมาอูด้วย โดยได้มุ่งเน้นบางความเห็นจากหลักฐานของบรรดาอุละมาอูที่ได้อ้างมา

ผู้วิจัยยังได้เรียงลำดับสิทธิเกี่ยวกับอัต-ตะริกะฮฺ ดังนี้

1. หนี้สินที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่เป็นอัต-ตะริกะฮฺ
2. การจัดการทำศพ
3. หนี้สินที่ไม่ได้เกี่ยวพันกับทรัพย์สินที่เป็นอัต-ตะริกะฮฺ
4. การทำพินัยกรรม
5. การแบ่งมรดก

แต่อย่างไรก็ตามบรรดาอุละมาอูมีความเห็นที่แตกต่างกันในการลำดับของสิทธิที่ได้กล่าวมาข้างต้น บางอุละมาอูได้ให้ความเห็นว่าลำดับแรกนั้น คือ การจัดการทำศพอยู่ก่อนจากการจ่ายหนี้สินที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่เป็นอัต-ตะริกะฮฺ บางอุละมาอูได้เห็นว่าหนี้สินที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่เป็นอัต-ตะริกะฮฺนั้นอยู่ก่อนจากการจัดการทำศพและบางอุละมาอูได้เห็นอีกว่าหนี้สินที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่เป็นอัต-ตะริกะฮฺ และหนี้สินที่ไม่ได้เกี่ยวพันกับทรัพย์สินที่เป็น

* นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาชะรีอะฮฺ (กฎหมายอิสลาม) คณะอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

** ดร. (นิติศาสตร์), ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำสาขาวิชาชะรีอะฮฺ (กฎหมายอิสลาม), คณะอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

อัต-ตะริกะฮฺ อยู่ก่อนการจัดการทำศพ และได้ยกหลักฐานต่างๆเพื่อจะให้เห็นชัดว่าความคิดเห็นใดจะน่าเชื่อถือมากกว่ากัน แต่ผู้วิจัยได้นำเสนอความเห็นในเรื่องนี้ด้วย

ผู้วิจัยได้เริ่มอธิบายสิทธิที่หนึ่ง คือ การจัดการทำศพ ซึ่งได้แบ่งออกเป็น 3 ประการคือ

1-การใช้จ่ายในการจัดการทำศพ โดยกล่าวว่าการใช้จ่ายจากการทำศพนั้นคือ การใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศพทั้งหมด เช่น ค่าผ้าขาว ค่าน้ำ ค่าไม้ ค่าอาบน้ำ ค่าห้ามศพ เป็นต้นโดยต้องไม่ฟุ่มเฟือยและไม่ตระหนี่จนเกินไป ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายเป็นข้อๆ อย่างละเอียด ทั้งยกหลักฐานต่างๆมาประกอบด้วย

2-ค่าใช้จ่ายในการทำศพของภรรยาและผู้ที่ไม่มียศหรือสินเลย ซึ่งได้เริ่มศึกษาการทำศพของภรรยา โดยนำความเห็นของบรรดาอุละมาอุมารวมประกอบด้วย คือ อุละมาอุมบางท่านได้เห็นการใช้จ่ายในการทำศพนั้นจะต้องเอาทรัพย์สินของผู้ตายแต่อุละมาอุมบางท่านมีทัศนะว่าจะต้องเอาทรัพย์สินของผู้ที่เป็นสามีมาใช้จ่ายในการจัดการศพและยังได้อธิบายการจัดการทำศพของผู้ที่ไม่มียศหรือสินเลย ซึ่งในเรื่องนี้บรรดาอุละมาอุมเห็นตรงกันว่าจะต้องเอาทรัพย์สินของผู้ที่มีหน้าที่ดูแล ตอนที่ผู้ตายมีชีวิตอยู่ อย่างไรก็ตามอุละมาอุมยังมีความเห็นที่แตกต่างกัน ในการกำหนดตัวบุคคล

3-ช่วงเวลาที่ต้องออกทรัพย์สินมาใช้จ่ายศพ และจำนวนของทรัพย์สินที่ใช้ ซึ่งผู้วิจัยได้บรรยายเรื่องนี้ว่าเวลาที่ต้องออกทรัพย์สินในการใช้จ่ายการจัดการศพนั้น เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตายและการใช้จ่ายในการจัดการศพนั้น อุละมาอุมส่วนใหญ่ได้เห็นว่าในเรื่องนี้จะใช้กับแบบปานกลางไม่ฟุ่มเฟือยและไม่ตระหนี่

ผู้วิจัยยังได้กล่าวเรื่องเกี่ยวกับหนี้สิน ซึ่งได้แบ่งจำนวนหนี้สินออกเป็น 4 จำพวก

1- หนี้สินที่เกี่ยวข้องกับอัลลอฮ์และหนี้สินของมนุษย์ ผู้วิจัยได้อธิบายหนี้สิน 2 จำพวกนี้ยังละเอียดและครบถ้วน โดยยกหลักฐานต่างๆและความเห็นของบรรดาอุละมาอุมารวมประกอบด้วย

2- หนี้สินตอนที่เจ้ามรดกอยู่ในภาวะปกติและหนี้สินตอนที่เจ้ามรดกเจ็บไข้ ผู้วิจัยได้อธิบายเรื่องนี้อย่างละเอียดและครบถ้วน ทั้งได้ยกความเห็นที่แตกต่างของบรรดาอุละมาอุมารวมประกอบด้วย

3-หนี้สินที่ต้องจ่ายในขณะนั้น และหนี้สินที่ยังไม่ต้องจ่ายในขณะนั้น ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายเป็นข้อๆและยกความเห็นของบรรดาอุละมาอุมารวมประกอบด้วย

4-หนี้สินที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินเฉพาะและหนี้สินที่ไม่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินเฉพาะ ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องนี้โดยละเอียดและครบถ้วน ยังได้ยกความเห็นของบรรดาอุละมาอุมารวมอีกด้วย

ผู้วิจัยยังศึกษาประเด็นการทำพินัยกรรม ซึ่งได้ยกความหมายของพินัยกรรมจากความหมายของบรรดาอุละมาอุมต่างๆซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้ การบริจาคทรัพย์สินซึ่งจะมีผลต่อเมื่อเจ้าทรัพย์สินถึงแก่ความตายและยังได้ศึกษาองค์ประกอบของพินัยกรรม คือ

1-การกล่าวคำพินัยกรรม

2-ผู้ทำพินัยกรรม

3-ผู้รับพินัยกรรม

ผู้วิจัยได้กล่าวถึงผู้รับพินัยกรรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ประการ

1-การทำพินัยกรรมให้ลูกที่ยังอยู่ในครรภ์มารดา ผู้วิจัยได้อธิบายเรื่องนี้อย่างละเอียดทั้งได้ยกความเห็นของบรรดาอุละมาอุมารวมด้วย

2-การทำพินัยกรรมมอบให้กาฟิรหฺรียฺ (ผู้ที่ทำสงครามกับศาสนา) ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายเรื่องนี้อย่างละเอียดและครบถ้วนทั้งได้ยกความเห็นของบรรดาอุละมาอุมารวมประกอบด้วย

3-การทำพินัยกรรมมอบให้แก่ผู้เช่า หมายความว่า เจ้าทรัพย์ทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้แก่ผู้เช่าเจ้าทรัพย์ในเรื่องนี้ผู้วิจัยได้อธิบายโดยยกความเห็นของบรรดาอุละมาอุมมาประกอบและได้เปรียบเทียบความเห็นต่างๆ ทั้งยังได้เน้นหนักบางความเห็นของอุละมาอุมตามหลักฐานที่ได้ปรากฏ

4-การทำพินัยกรรมมอบให้ทายาท ซึ่งในเรื่องนี้ผู้วิจัยได้อธิบายว่า การทำพินัยกรรมมอบให้ทายาทนั้นจะกระทำไม่ได้และจะเป็นการขัดต่อหลักศาสนาด้วย โดยมีหลักฐานและความเห็นของบรรดาอุละมาอุมมาประกอบด้วย

ผู้วิจัยได้กล่าวถึงประเด็นเกี่ยวกับทรัพย์ที่สามารถจะทำพินัยกรรมได้ ซึ่งจะต้องมีกฎเกณฑ์ดังนี้

1-จะต้องเป็นทรัพย์ที่สามารถครอบครองได้ตามทัศนะอิสลาม

2-จะต้องเป็นทรัพย์ที่อยู่ในครอบครองของการทำพินัยกรรม

3-จะต้องไม่เกิดหนึ่งในสามของทรัพย์ทั้งหมด

ผู้วิจัยได้เอากฎหมายที่ใช้อยู่ในประเทศอียิปต์มาศึกษาด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่ากฎหมายในประเทศอียิปต์นั้นได้อเอาความเห็นของอุละมาอุมมาที่ว่าการทำพินัยกรรมมอบทรัพย์มรดกให้แก่ทายาทที่ไม่มีสิทธิในการรับมรดกนั้นเป็นสิ่งที่วาญิบสำหรับเจ้ามรดก เช่น หลานของผู้ตายกรณีที่มีบุคคลกันอยู่คือบุตรชายของผู้ตาย เมื่อเจ้ามรดกตายหลานนั้นจะมีได้รับอะไรเลยจากกองมรดกทั้งที่บิดาของเขาได้รับมรดกถ้าเขายังมีชีวิตอยู่ ซึ่งเป็นเหตุผลที่กฎหมายของประเทศอียิปต์ที่ยึดกันความเห็นของอุละมาอุมมาบางท่านที่ว่าการทำพินัยกรรมแก่ญาติที่ไม่ได้รับมรดกนั้นเป็นสิ่งที่วาญิบเพื่อจะให้หลานดังกล่าวได้รับทรัพย์มรดกของปู่ด้วยเมื่อเขาได้เสียชีวิตแต่ความเห็นดังกล่าวยังไม่ถือว่าได้อยู่บนพื้นฐานของหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือได้ ส่วนเหตุผลของการบัญญัติกฎหมายดังกล่าวนี้ เพราะว่าจะให้เกิดความเป็นธรรมแก่บรรดาทายาททุกฝ่าย

ผู้วิจัยยังได้ศึกษาประเด็นเกี่ยวกับมรดก ซึ่งเป็นสิทธิสุดท้ายที่เกี่ยวข้องกับอัต-ตะริกะฮ โดยกล่าวถึงความหมายของมรดกตามทัศนะของมัซฮับต่างๆ และยังได้บอกถึงความหมายที่ผู้วิจัยได้เห็นว่าจะเหมาะสมที่สุด

ผู้วิจัยได้อธิบายองค์ประกอบของมรดก ดังต่อไปนี้

1-ผู้ตาย (เจ้ามรดก)

2-ทายาท (ผู้รับมรดก)

3-มรดก (ทรัพย์สิน)

ผู้วิจัยยังได้ศึกษาเรื่องกฎเกณฑ์ในการรับมรดก ซึ่งจะสรุปได้ดังนี้

1-เจ้ามรดกต้องเสียชีวิตก่อนทายาทผู้รับมรดก

2-ทายาทผู้รับมรดกต้องมีชีวิตหลังจากเจ้ามรดกตาย

3-มีความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามรดกกับทายาทผู้รับมรดกโดยเป็นญาติกัน คู่สมรสหรือการ

ปล่อยทาส

ผู้วิจัยได้กล่าวถึงสาเหตุอันควรที่จะได้รับมรดก ซึ่งประกอบด้วย 3 ประการ

1-เป็นญาติกัน

2-เป็นคู่สมรสกัน

3-วะลาฮฺ (ความจงรักภักดี)

ผู้วิจัยได้อธิบายประเด็นเกี่ยวกับการกำจัดมิให้รับมรดก ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ

1-การเป็นทาสกัน เพราะการเป็นทาสนั้นจะไม่มีสิทธิในการครอบครองทรัพย์สินต่างๆซึ่งทรัพย์ที่อยู่ในครอบครองของทาสนั้นเป็นของเจ้านายเท่านั้น และได้อธิบายประเภทของทาสโดยเอาความเห็นของบรรดาอุละมาอุมมาประกอบด้วย

2-การฆ่าเจ้ามรดก เป็นสิ่งที่กำจัดมิให้ผู้เข้ารับมรดกของผู้ตายตามที่อยู่มาอู ได้มีความเห็นตรงกัน แต่ชนิดหรือวิธีการฆ่านั้นบรรดาอุละมาอูให้ความเห็นที่แตกต่างกัน

3-ความแตกต่างเรื่องศาสนา หมายความว่า เจ้ามรดกผู้ตายกับทายาทนับถือศาสนาแตกต่างกัน ผู้วิจัยได้อธิบายเรื่องอย่างละเอียดทั้งยกความเห็นของอุละมาอูมาประกอบด้วย ผู้วิจัยยังได้ศึกษาประเด็นที่เกี่ยวกับการเกี่ยวพันของมรดกกับอิต-ตะริกะฮฺ ซึ่งได้ระบุว่า การเกี่ยวพันของมรดกนั้นจะครอบคลุมกว่าสิทธิอื่นๆ เพราะมรดกจะมีความเกี่ยวพันกับอิต-ตะริกะฮฺทั้งหมด ส่วนสิทธิอื่นๆนั้นจะเกี่ยวพันกับอิต-ตะริกะฮฺในบางส่วน และยังได้แบ่งการเกี่ยวพันของมรดกกับอิต-ตะริกะฮฺตามความแตกต่างของการตาย ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1-การตายอย่างกะทันหันโดยไม่ได้มีอาการเจ็บไข้ หมายความว่า เจ้ามรดกมีความสมบูรณ์ทางสุขภาพทุกอย่าง ซึ่งเจ้ามรดกในกรณีนี้ได้ใช้ทรัพย์สินของเขาทุกอย่างโดยถูกต้องและสมบูรณ์

2-การตายที่มีอาการเจ็บป่วยอย่างต่อเนื่องกระทั่งเสียชีวิต หมายความว่า มีอาการเจ็บป่วยก่อนตายอย่างต่อเนื่องถึงวันตาย กรณีนี้เจ้ามรดกไม่สามารถจัดการทรัพย์สินของเขามากกว่าหนึ่งในสามและอีกสองในสามของทรัพย์สินจะเกี่ยวพันกับสิทธิของทายาทในการรับมรดก

3-การตายโดยเจ้ามรดกมีหนี้สิน หมายความว่า ผู้ตายมีหนี้สินติดตัว ซึ่งอาจจะเป็นหนี้สินที่มีมากกว่าทรัพย์สินมรดกหรือน้อยกว่าแล้วแต่กรณี สิทธิที่เป็นหนี้สินนั้นจะมีมากกว่าสิทธิของทายาทในการรับทรัพย์สินมรดก

ผู้วิจัยยังได้อธิบายเกี่ยวกับเวลาการครอบครองของทายาท ซึ่งโดยปกติแล้วการครอบครองของทายาทนั้นหลังจากเจ้ามรดกได้เสียชีวิต หมายความว่า ทายาทนั้นจะมีสิทธิรับมรดกก็ต่อเมื่อเจ้ามรดกได้เสียชีวิตไปแล้ว แต่อย่างไรก็ตามบรรดาอุละมาอูได้แบ่งออกเป็น 2 กรณี ต่อไปนี้

1-ถ้าตายไปโดยไม่ได้เจ็บป่วยมาก่อนและผู้ตายไม่ได้ติดหนี้สินผู้ใด การครอบครองมรดกของทายาทนั้นหลังจากเจ้ามรดกได้เสียชีวิตและผู้วิจัยได้ยกความเห็นของบรรดาอุละมาอูมาประกอบด้วย

2-ถ้าตายไปโดยมีการเจ็บป่วยอย่างต่อเนื่องจนจนกระทั่งเสียชีวิต กรณีนี้อุละมาอูส่วนใหญ่ได้กล่าวว่า ทายาทมีสิทธิเกี่ยวพันเป็นจำนวนสองในสามของทรัพย์สินทั้งหมด แต่จะไม่ได้ครอบครองทรัพย์สินจนกว่าเจ้ามรดกได้เสียชีวิตก่อน ฉะนั้น ก่อนตายเจ้ามรดกมีสิทธิจัดการทรัพย์สินนั้นแค่หนึ่งในสามเท่านั้น และยังได้ยกหลักฐานต่างๆมาประกอบในการอธิบายด้วย

จุดเด่นจุดด้อยในวิทยานิพนธ์

จุดเด่นของงานวิจัยนี้ ซึ่งได้ประจักษ์อย่างชัดเจน โดยเนื้อหาของงานวิจัยนี้ได้ครอบคลุมละเอียด และทั่วถึงทุกๆหัวข้อและทุกๆประเด็นที่เกี่ยวกับสิทธิที่เกี่ยวพันกับอิต-ตะริกะฮฺ เช่น ได้อธิบายความหมายของสิทธิตามทัศนะมัซฮับต่างๆความหมายของอิต-ตะริกะฮฺ ตามทัศนะมัซฮับต่างๆ การจัดการทำศพ และได้อธิบายสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศพอย่างละเอียดโดยนำความเห็นของบรรดาอุละมาอูมาประกอบด้วย การชำระหนี้สิน ซึ่งได้แบ่งหนี้สินเป็น 2 ประการและได้อธิบายแต่ละเรื่องอย่างละเอียด โดยยกความเห็นของบรรดาอุละมาอูมาประกอบด้วยลักษณะพินัยกรรมแต่ละมัซฮับ และยังได้อธิบายเรื่องมรดก ซึ่งเป็นสิทธิสุดท้ายที่เกี่ยวข้องกับอิต-ตะริกะฮฺ

จุดด้อยในงานวิจัยนี้ คือผู้วิจัยได้นำเสนอเนื้อเรื่องตามความเห็นของมัซฮับต่างๆ แต่ไม่ได้วิเคราะห์ข้อมูลต่างๆที่ได้มา และผู้วิจัยไม่ได้ทำด้วยข้อเสนอแนะต่างๆ ในทางปฏิบัติหรือในงานวิจัยในครั้งต่อไป